

SZOFTVER

LUKÁCSI ZOLTÁN

MAXQDA 2007: A szövegelemzés művészete¹

A hamburgi központú VERBI cég tett arról, hogy kimondhassuk: a kvalitatív kutatásokban a Post-it lapok, kiemelő filcek és jegyzetfüzetek kora lejárt. Szoftvercsomagjuk, a német precizitással kifejlesztett angol, német, és spanyol nyelvű MAXQDA 2007 elegáns megoldás a hagyományos eszközök helyettesítésére, a körülményes munkafolyamatok kényelmesebbé és hatékonyabbá tételére.

A néhány kattintással elvégzett telepítés után a Windowsból már megszokott ablakokban elsőként a felhasználót kell azonosítani. A program ugyanis lehetőséget ad arra, hogy egy adatbázison több kutató egymást követve dolgozzon. A párhuzamos bejegyzések így nem keverednek össze, viszont remek alkalom kínálkozik a csoportosítás és kódolás megbízhatóságának értékelésére.

Az Excel munkafüzetéhez vagy a Word dokumentumához hasonlóan a MAXQDA munkaegysége a projekt. Ez tartalmazhat szövegeket, emlékeztetőket, kódokat, csoportosított jellemzőket és más adatokat – egyetlen fájlban. Ennek köszönhetően a projekt könnyen másolható és sokszorosítható, de elveszíteni, megsemmisíteni is könnyebb, ezért hasznos lehet mindig biztonsági másolatot is készítenünk. Mivel ezzel a veszéllyel a fejlesztők is számoltak, a projektmenübe beépítettek egy másolási gyorslinket (Backup).

A címsorral és menüsorral, illetve eszköztárral és kódtárral felszerelt munkaterület négy kisebb ablakot tartalmaz. A dokumentumrendszer (Document System), a kódrendszer (Code System), a szövegkereső (Text Browser) és a megjelölt szövegek (Retrieved Segments) ablakát szükség szerint kicsinyíthetjük, nagyíthatjuk, nyithatjuk ki vagy csukhatjuk be (lásd az 1., 2. és 3. ábrát).

Az ábrákon virtuális lapok és eszközök gondoskodnak arról, hogy ne kelljen az összekevert filctollak elrontott jelzései miatt bosszankodnunk, és a mindig a legrosszabbkor kifogyó jegyzetlapok miatt a papírboltba szaladnunk. A szövegkeresőben az elemezni kívánt szövegnek a kutatás szempontjából fontosnak ítélt részleteit az egérrel kiemeljük, majd kóddal látjuk el. A legkisebb kódolható egység egy karakter. Munkánkat nagyban megkönnyítik a kódokhoz rendelt színek. A színválasztás azért különösen fontos, mert később a képi ábrázolás során (Visual Tools) ugyanezek a színek jelennek majd meg. A program ezen felül az egyes kódok súlyozását is lehetővé teszi. Alapbeállításként minden jelzés értéke 100, ezt arányíthatjuk a meghatározott szempontjainknak megfelelően. A szövegrészletek, kódok, dokumentumok és ezek csoportjai mellé emlékeztetőket írhatunk. Az elméleti jellegű feljegyzéstől a módszerta-

---

¹ MAXQDA 2007

VERBI Software Consult Sozialforschung GmbH,
Marburg/Germany

Item	Count
Texts	150
Rater 01	43
Rater 02	51
Rater 03	21
Rater 04	35
Sets	0

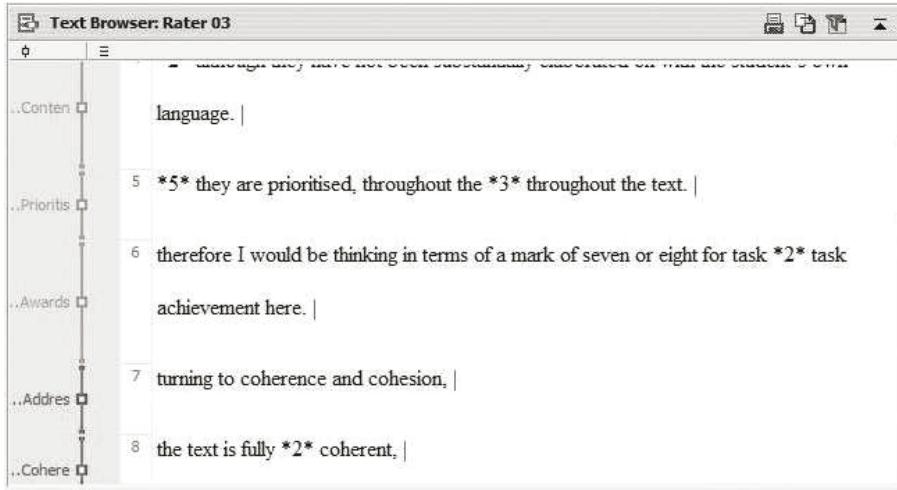
1. ábra. A MAXQDA dokumentumrendszere

niig tízféle jegyzet készíthető, melyeket apró kártya jelez az adott szöveg mellett. Feljegyzéseinket szükség esetén később kódokká alakíthatjuk.

Kvantitatív elemek beépítésére is lehetőségünk van. Adatsoportok összehasonlításakor kíváncsiak lehetünk például arra, hogy az életkornak, a nemnek vagy a tanulási stílusnak milyen

Code	Count
Pre-scoring	0
Comments on content	1
Comments on first paragraph	1
Comments on letter address	1
Comments on whole text	2
Scoring	0
Task achievement	0
Addresses category	4
Weighs text features	0
Content	10
Effect	0
Instructions	3
Overall task achievement	4
Prioritisation	1
Quotes from Marking Criteria	1
Awards score	4
Substantiates score	0
Finalises score	1
Coherence & cohesion	0

2. ábra. A kódrendszer

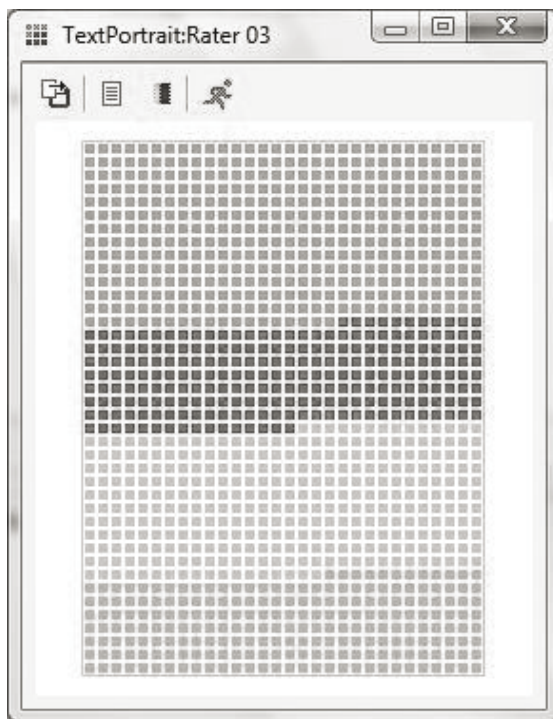
3. ábra. A szövegkereső

megkülönböztető szerepe van csoportosításunk mögött. A jellemzők táblázatában (Attributes) alapbeállításaként hét elem szerepel: (a) szövegcsoporthoz, (b) szövegnév, (c) létrehozás dátuma, (d) kódolt szövegrészek száma, (e) emlékeztetők száma, (f) szerző, (g) fájl mérete bajtokban. Kutatási kérdéseinktől függően ezt a listát saját változókkal egészíthetjük ki. Annyit kell tennünk, hogy a „változók” nézetben (Variables) megadjuk az új jellemző nevét és típusát, majd az „adatok” nézetben (Data) megadjuk a kérdéses értékeket. Már meglévő adatbázis importálásánál ügyelnünk kell arra, hogy a változók első két oszlopa egyezzen a szoftver által jelzettekkel, hiszen ez az azonosítás rendszerbeli alapja. Több kísérlet után azt mondhatom, a MAXQDA unicode karakterkészlettel és tabulált mezőelválasztással létrehozott szövegfájlokból (.txt) tudja legmegbízhatóbban kezelni az importált adatokat. Esetenként ugyanakkor kézenfekvőbb lehet az attribútumok lapját más táblázatkezelőbe (például Excel, SPSS) exportálni, ott kiegészíteni, majd az új, teljes táblázatot visszaimportálni a MAXQDA-be. Adathalmazunkat a jellemzők szerint is szűkíthetjük: meghatározott jellemzők élesre állításával kiválaszthatjuk, mely szövegekkel kívánunk dolgozni. Az ilyen csoportokat célszerű lehet a dokumentum-rendszerben új szövegcsoporthoz mentenünk.

A színekkel jelzett kódolás két igazán látványos funkcióban érvényesül leginkább. Ezek egyike a szövegek (Text Portrait). A jelzésekkel ellátott szövegünk ilyenkor az előhívott ablakban egy 120 apró négyzetből álló téglalapként jelenik meg, melyben az építőelemek a kódok színét veszik fel (4. ábra).

Egy kiválasztott szöveg képen színekkel jelölve átfogó képet kapunk arról, melyik kóddal jelzett elem van túlsúlyban, illetve hogyan alakul a kategóriáink egymáshoz viszonyított aránya. Több szövegek egyidejű megjelenítése pedig dokumentumok közötti vizuális összevetést tesz lehetővé. A másik képi megjelenítő a szövegek összevető ábra (Text Comparison Chart). Ebben az alkalmazásban aktív szövegeinket egymás alatt futó párhuzamos vonalak jelölik, melyek kóddal ellátott szegmensei egymást követő színes szakaszokként jelennek meg. Míg a szövegek egy inkább általánosító bemutatás, amely a fő tendenciát emeli ki, a szöveg-összevető ábra a szövegek kódjainak sorrendiségét mutatja be hatékonyan.

Hosszabb munkák lépéseinek nyomon követésére, korábbi tevékenység visszakeresésére szolgál a naplózás funkció (Logbook). Ez nem más, mint a szoftver beépített jegyzetfüzete,

4. ábra. A szinkódolás szövegképi megjelenítése

ahová szövegszerűen jegyezhetjük le a projekt átfogó leírását, az elemzés mozzanatait vagy vizsgálati eredményeinket.

A MAXQDA rendszerigénye minimális. Windows alapú PC-n 700MHz processzorra és legalább 256MB belső memóriára van szükség, ami lényegében annyit jelent, hogy amennyiben a gépünk Windows XP vagy annál újabb környezettel dolgozik, a szövegelemzőt is futtatni tudjuk rajta. Egyelőre a gyártó nem dolgozik a program MacOS-változatának fejlesztésén, de Macintoshon egyszerűen átválthatunk Windows-környezetbe, és így használhatjuk a programot.

A kísérletezni vágyók a szoftver egy hónapos próbaváltozatát letölthetik a maxqda.com oldalról. Ez nem tartalmazza ugyan a MAXDictio kiegészítő szótár, sem a MAXMaps nevű grafikai ábrázoló modult, mégis alkalmat ad arra, hogy az alapsomagot első kézből megismerjük, egy rövidebb projektet elvégezzünk, megkedveljük a kvalitatív elemzések egyik valóban korszerű eszközét.